

31.12.1952

EESTI NSV RIIKLIK AKADEEMILINE
OOPERI- JA BALLETTITEATER
„ESTONIA“

Pähklipureja

Ballett 2-es vaatuses 8 pildis epiloogiga
A. Dumas' muinasjutu ainestikul.

Muusika: P. TŠAIKOVSKI

Libreto: V. VAINONEN

Lavastus ja etenduse kompositsioo-Dirigent: VALLO JÄRVI
niline lahendus: TAMARA RAMONOVA   Kontsertmeistrid: RUDOLF
TREIMANN ja VERA VETTING
Lavastaja assistent: SENTA OTS

Lava- ja kostüümikujundus: ENSV
teenel. kunstitegelane NATALIE
MEI

Dekoratsioonid: FRITS MATT,
SALME SUMERA ja ALBERT
VAHTRAMÄE

Butafooria: VÄINO VAHTRIK

Grimm ja parukad: VALDUR
TOHERÄ ja VALENTINA
KRASNOVA

Näitejuhi abi: LEIDA JOONSON

OSALISED:

Maša	HELGA OJALOO*
	ENSV teen. kunstnik
Maša unenäos	INGE PÖDER
	AIME LEIS
	YVONNE RAKSNEVITS
Hr. Stahlbaum	REIN RANNIKU
Pr. Stahlbaum	ELGA RIPS

Klaara	} nende lapsed	MAIGI NEI*
		LARISSA LAZAREVA*
		ELEONORE TROTSKO*
Frits		ANTON BOME*
		ROMAN KARAVASKIN*
Vanaema		ALEKSANDRA PRANNO
Drosselmeyer		BORIS BLINOV
		VERNER HAGUS
Narr		DAVID SUR
		ALEKSEI TSUGAI
Karjätüdruk		HILJA LIIV
		ILLARIA SMIRNOVA
Karjapoiss		HANS NIELÄNDER
		PEETER ROOS
		ALEKSEI TSUGAI
Neeger		DAVID SUR
		ALEKSEI TSUGAI
Hiirte kuningas		ANATOLI HANSON
		HERMAN PALANG
Pähklipureja		ANTON BOME*
		ROMAN KARAVASKIN*
Noormees unenäos		ARTUR KOIT
		KALJU SAAREKE
		JOHANNES VIIRG
Kohvi (solist)		HILDA MALLING
		ASTA OLO
		ASTA OTS
		GEENI RAUDSEPP
Kohvi (2 tüdrukut)		ITA KONGAS
		EKATERINA KUSKOVA
		HILJA LIIV
		MARGARITA MONAKOVA
		RAIMA RAUD
		SIGNE TAMM
Tee (solist)		DAVID SUR
		ALEKSEI TSUGAI
Tee (2 tüdrukut)		ITA KONGAS
		EKATERINA KUSKOVA
		HILJA LIIV
		MARGARITA MONAKOVA
		RAIMA RAUD
		SIGNE TAMM

Kivid	JUTA ARG ASTRID ARAK VERA LEEVER HILJA LIIV ASTA OLO AINA PETERSONS ILLARIA SMIRNOVA
Hispaanlased	JUTA ARG ASTRID ARAK HILDA MALLING VERNER HAGUS HERMAN PALANG
Roos	VERA LEEVER LIA VINK YVONNE RAKSNEVITS
Kiilid	GARIBALDI KIVISALU ANATOLI HANSON KALJU SAAREKE ILMAR SILLA JOHANNES VIIRG ERICH ÜLEVAIN

Külalised, teenijad, roosid, lumehelbed, sõdurid, hiired: balleti- ja kooriartistid ning Eesti Riikliku Koreograafilise Kooli õpilased.

Orkestrisolistid: kontsertmeister HUGO SCHÜTS (viul)
 „ RUDOLF MILLI (viul)
 „ MARTIN LEVALD (tšello)
 „ SILVIA TOBIAS (harf)
 „ ARNOLD PLEES (truba)
 „ RUDOLF TREIMANN (tšelesta)

---

* Eesti Riikliku Koreograafilise Kooli õpilased.

P. Tšaikovski viimane ballett.

«Pähklipureja» on P. Tšaikovski kolmas — viimane ballett (peale «Luikede järve» ja «Uinuva kaunitari»). «Pähklipureja» valmis ja esitati esmakordselt 1892. aastal.

Oma kolme balletiga andis Tšaikovski balletikunstile sama suure panuse nagu ooperitega ooperikunstile. Tolleaegsele balletimuusikale vaadati kui etenduse «abimaterjalile», kui madala kvaliteediga muusikale. Tõsised muusikud ei tegelenud balletižanriga, välja arvatud ooperitesse lülitatud balletinumbrid. Ballettides anti muusikale ainult rütmilise saate osa, või kasutati fooniks. Balletiga tegelesid sellele alale spetsialiseerunud muusikud, kes tundsid koreograafiat ja võisid kiirelt kirjutada etendusteks rütmilise, kuid sealjuures sisutu muusika. Tšaikovski tõstis balletimuusika kõrgele tasemele ja andis muusikale balletis dramaturgilis-tegevusliku faktori osa. Ta tõi sisse muusikalise kirjelduse ja tantsude sümfoonilise käsitluse kaudu ideelise ja emotsionaalse sisukuse, mis puudus toleaegseil balletidel. Tšaikovski oli muusikaliselt dramatiseeritud balleti loojaks.

«Pähklipureja» süžeeliseks aluseks on prantsuse kirjaniku A. Dumas' (isa) muinasjutt, kes selleks omakorda oli kasutanud saksa kirjaniku E. T. A. Hoffmanni novelli. Muinasjutt räägib inetu ja naljaka nuku — Pähklipureja — moondumisest ilusaks noormeheks (võiks mainida, et pähklifangid kujutasid endast tihti tohutu suure suuga naljakat mehkest, kes pähklid katki hammustas). Kuid geniaalne vene helilooja andis oma muusikas nii süžeele kui ka kõigile algkujudele uue tõlgitsuse. Tema muusika terve, siiras, rõõmus ja haarav toon peletab Hoffmanni fantastika «allmaailma» viirastusiikud kujud. Tšaikovski ei saanud näidata oma balletis ei Maša ega Pähklipureja mingisuguseid tõeliselt heroilisi kangelastegusid, kuid siiski helilooja kriipsutas alla ja avas neis tegelastes selliseid omadusi nagu vaprus, truudus, ustavus, sõprus, ennastsalgavus jne. Ei ole juhuslik, et murrang tegevuse käigus toimub hetkel, mil tütarlaps oma hirmu võites viskab kingakese hiirtekuninga pihta, päästes sellega Pähklipureja. Sellest hetkest kaovad muusikas kõik «tumedad värvid» ja «õised hirmud», püsima jääb pidulik, hele koloriit.

Tšaikovski näitab kõike toimuvat balleti kangelase — unistava, tundeliku tütarlapse Mašakese lapseliku tajumise kaudu. «Pähklipureja» on kõige optimistlikum teos Tšaikovski loomingus, tulvil valguseküllust ja palavat armastust laste vastu.

I v a a t u s.

1. pilt. Stahlbaumide juurde jõulupeole kogunevad külalised, nende hulgas Stahlbaumide lapsehoidja tütre tütar Mašake ja lõbus ning hea onuke Drosselmeyer. Külaliste järel teenija kannab karpi kingitustega. Milliste hulgas on ka üleskeeratavad nukud.

2. pilt. Proua Stahlbaum ehib koos külalistega kuuske, seejärel lastakse lapsed saali. Drosselmeyer jagab lastele kingitusi. Frits poistega mängivad sõdureid. Drosselmeyer, endale ette pannud hiire maski,

läheneb kuusele ja tahab sellelt võtta maiustusi, poisid aga haaravad temalt maski ja mäng lõpeb üldise naeruga.

Tuleb jõuluvana. Ta võtab kotist mänguasju ja jagab neid lastele. Mänguasjade hulgas on Pähklipureja. Jõuluvana selgitab lastele, et Pähklipureja võib purustada pankleid, kuid inetu nukuke ei meeldi lastele. Ta kingib selle Mašakesele. Seejärel jõuluvana näitab üleskeeratavaid nukke, millised oma tantsudega viivad lapsed vaimustusse. Jõuluvana võtab endalt kasuka ja valehabeme — kõik näevad, et see on onuke Drosselmeyer. Mašake palub Drosselmeyerit näidata, kuidas Pähklipureja pähkleid purustab, kuid Klaara ja Frits nõuavad nukkude etenduse jätkamist. Proua Stahlbaum püüab rahustada Klaarat sellega, et lubab temal selga panna uue kleidi. Klaara ootusel lapsed tantsivad polkat. Ilmub Klaara uues kleidis, milline kõigile väga meeldib. Mašake näitab oma uut põlle, millise ta sai kingitusena Drosselmeyerilt, kuid kutsub sellega esile Klaara kadeduse, kes tahab olla üksinda kõigi tähelepanu keskpunktiks. Tantsu ajal Frits keerab Pähklipureja pea viltu ja viskab selle põrandale. Mašake nutab, tal on kahju Pähklipurejast. Drosselmeyer parandab selle ja annab Mašakesele tagasi, millega viimane ka rahustub. Mašake äiutab Pähklipurejat, samal ajal Frits narrib Mašakest pasunapuhumisega, kuid nähes, et viimane ei pööra sellele tähelepanu, kutsub veel ühe poisikese, kes endale ette pannud hiire maski — hirmutab Mašakest ja kisub temalt ära Pähklipureja. Mašake nutab kibedalt. Proua Stahlbaum kutsub külalisi tantsima. Tantsu ajal külalised näevad, et Mašake nutab. Vanaema seletab, et poisid võtsid Mašakeselt nuku ära. Proua Stahlbaum annab Pähklipureja Mašakesele tagasi. Külalised lahkuvad.

3. pilt. Kõök. Mašake istub ahju juures, hoides Pähklipurejat käes ja päitab teda kuni uinub.

Mašakese unenägu:

Tulevad hiired. Ilmub hirmus kole'is — hiirtekuningas, keda hiired vaimustusega tervitavad — Hiirtekuningas annab käsu võtta kuuse küljest kõik maiustused. Hiired tormavad kuuse kallale. Pähklipureja tahab hiiri minema kihutada, kuid vihaleaetud hiirtekuningas tormab tema peale. Pähklipureja kutsub appi piparkoogist sõdurid. Algab lahing, hiired söövad võidetud sõdureid. Mašake viskub põlvili hiirtekuninga ette, paludes armu, kuid kuningas haarab Mašakese ja viib ta enda urgu. Kuninga järel lähevad ka hiired. Pähklipureja ahastuses kutsub tinasõdurid ja ratsaväe ning läheb koos nendega hiirtele järele.

4. pilt. Hiirtekuninga urg. Kuningas ja hiired tormavad Mašakese kallale, et teda ära süüa. Urgu tungib Pähklipureja oma sõduritega. Algab lahing. Pähklipurejat ähvardab hädahoht. Et päästa Pähklipurejat — Mašake viskab oma kingakesega hiirtekuningat. Samal hetkel Pähklipureja tapab kuninga ja võtab temalt ära krooni. Toimub imeline muutus: hiirteurg kaob, Mašake ja Pähklipureja aga, muutudes neiuks ja noormeheks, viibivad metsas.

5. pilt. Mets. Maša on rõõmus, et nad on vabaduses. Maša ja Pähklipureja kõnnivad metsas, kuid algav lumesadu katkestab neil tee. Ilmuvad lumehelbed. Algab tuisk. Ilmub päike ja, kartes sulamist, kaovad lumehelbed. Maša ja Pähklipureja tänavad päikest päästmise eest ja asuvad teele.

II vaatus.

6. pilt. Järv. Maša ja Pähklipureja sõidavad vesiliilia lehtedel järvel.

7. pilt. Maša ja Pähklipureja satuvad võlukoopasse. Lähenedes kaljudele, Maša näeb imelist muutust — kaljudest eralduvad kalliskivid: rubiin, safiir, smaragd, teemant. Ilmuvad valged linnud, Maša on vaimustatud. Äkki ilmuvad koopa avausele hiired, kes tormavad Pähklipureja kallale ja tahavad temalt ära võtta hiirtekuninga krooni. Pähklipureja võitleb hiirtega ja purustab krooni ketid. Samal momendil toimub muutus: hiired kaovad, Pähklipureja käes on aga võlukepike. Lüües võlukepikesega, Pähklipureja kutsub esile võlulossi elanikud. Kõik tervitavad Mašat ja Pähklipurejat kurja hiirtekuninga hävitamise eest.

8. pilt. Järve kallas. Ilmuvad roosid ja teevad Maša oma tsarinaks. Maša ja Pähklipureja on õnnelikud. Üldine vaimustus. Maša puistatakse üle lilledega.

Epiloog.

Vanaema äratab Mašakese. Mašake ärkab ja näeb, et see kõik oli ainult imeilus unenägu.

Hind 50 kop.

Tr. „Kommunist“. Tell. nr. 6413. 2000. MB-18659. 18. XII 53.